

gelijkheid alle leven tot kracht en stof te herleiden. De moderne biologie komt meer en meer tot het besef, dat ook de handeling eene eenheid is, waarin de deelen kunnen wisselen, maar het doel, den aard der eenheid bepaalt.

Zoo is het handelen: „Ein reagieren in Form bestimmter jeweils ein Ganzes bildender Komplexe, derart dass diese ganzen Reaktionen jeweils „Antworten“ auf Reize sind, welche ebenfalls Ganze darstellen, so dass also nicht die einzelnen Teile der Reaktionen auf die einzelnen Teile der Reize beziehbar sind und auch eine bloss mechanische Resultante der Teile nicht in Betracht kommt (27).

Ook de ervaring berust niet op eene algemeene plasticiteit, zooals LOEB en BOHN aannemen, op een mnemische engraving op inslijping in banen of verandering van hersenmaterie, maar in het dierlijk leeren vonden wij in talrijke proeven eene eenheid met het instinct, eene doelmatigheid en eene wetmatigheid zooals alleen in het psychische mogelijk is.

Hoogst belangrijk is de beantwoording die de moderne biologie op het oude vraagstuk van het zieleleven der dieren geeft. In haar erkenning van het bestaan van een dierpsyche heeft zij met de machine-verklaring van het leven principieel gebroken.

„... Het psychische mag met het stoffelijke nooit verward worden, er nooit uit afgeleid en evenmin er door verklaard worden” (28). Alle seelischen Dinge sind also mittelpunktsbezogen (zentriert) nicht neben-bezogen, und das scheidet die Bauformen des Psychischen und des Physischen grundsätzlich voneinander” (29).

Ook de vraag of er tusschen mensch- en dierziel een verschil bestaat, heeft de moderne biologie ter hand genomen. Eenerzijds worden in alle psychische verschijnselen analoge processen en wetten herkend, maar men wachtte zich voor de dwaling van de vorige periode om alle analogie tot gelijkvormigheid om te zetten en het pluralisme tot een kunstmatig monisme te herleiden.

Zoover thans het dierpsychologische onderzoek gaat (30) bevestigt het de grondgedachte, die in de Schrift zoo klaar neergelegd is, n. l. dat er tusschen menschen- en dierenziel